

Iwona Kiniorska

WARUNKI ŻYCIA NA OBSZARACH WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

STANDARD OF LIVING IN AGRICULTURAL AREAS IN ŚWIETOKRZYSKIE VOIVODESHIP (POLAND)

Streszczenie

Opracowanie stanowi próbę określenia warunków życia ludności zamieszkującej obszary wiejskie województwa świętokrzyskiego przy użyciu wskaźnika syntetycznego. Konstrukcji wskaźnika syntetycznego dokonano przy użyciu mierników cząstkowych, opisujących różnorakie potrzeby ludzkie. Dobór mierników uwarunkowany został ograniczonym zbiorem dostępnych danych statystycznych. Jednak już wstępna charakterystyka (przy doborze tylko kilku elementów) wskazała na zróżnicowanie warunków życia. Przedmiotem uwagi w opracowaniu były warunki wewnętrzne czyli między innymi: warunki mieszkaniowe, infrastruktura komunalna, społeczna, zagadnienia związane z problemami ludnościowymi. Wielkości obliczonego wskaźnika warunków życia dla województwa świętokrzyskiego mieściły się w przedziale od 0,62 do 1,90. Przeprowadzona analiza pozwoliła wyodrębnić pięć klas gmin o zróżnicowanych warunkach życia. W klasach: pierwszej i drugiej cechujących się najniższymi wielkościami miernika syntetycznego znalazło się kolejno: 23 i 46 gmin. Z kolei w klasie piątej (charakteryzującej się najkorzystniejszymi warunkami życia) odnotowano jedną gminę. Zdecydowanie korzystniejsze warunki życia odnotowywano w gminach położonych w bliskim sąsiedztwie stolicy województwa i siedzib powiatów. Najniższą pozycję w hierarchii ośrodków wiejskich w świetle badanych cech zajmują gminy typowo rolnicze, ze słabo rozwiniętymi funkcjami usługowymi. Pośredni wpływ może mieć również położenie, np. peryferyjne w stosunku do miast, poza znaczącymi szlakami komunikacyjnymi.

Słowa kluczowe: warunki życia, obszary wiejskie, infrastruktura techniczna, infrastruktura społeczna

Summary

By using the synthetic index this dossier represents a trial to identify the living standards of populations in agricultural parts of swietokrzyskie voivodeship. The construction of this index is based on surveying elements describing different human needs. The selection of surveying elements was dictated by quite a limited collection of accessible statistics data. However preliminary characteristics (using only a few elements) indicates various differences in living standards of analysed population. Translating this data, the standard of living for human being can be categorised into needs and activities; those needs must be met to a satisfactory level. In the research internal and external factors of living standard are taken into consideration. In the dossier lots of attention is focused on internal factors such as housing, communal and social infrastructure and population problem.

The researched area is a part of Malopolska Upland in south-east of Poland. Kielecko-Sandomierska Upland with Swietokrzyskie Mountains (Holy Cross Mountains), Niecka Nidzianska and Przedborska Upland are the three makroregions which are parts of Malopolska Upland. The analysed voivodeship is subdivided into 102 communes (gminy), 13 counties (powiaty) and 1 city county (powiat grodzki).

Calculated index of living standards in swietokrzyskie voivodeship comprises between 0.62 to 1.90. The carried out analysis helped to distinguish five groups of communes (gmin) with evidential differences in living standards of its populations.

There are successively: 23 and 46 communes (gmin) with the lowest value of the synthetic index. In the whole voivodeship only one commune (gmina) qualifies within the fifth group where the synthetic index is at its highest. The highest index of living standard is mainly concentrated in the communes situated close to the capital of the voivodeship and main counties local government councils. These are the areas of semiurbanization which consists of migration of wealthy citizens from Kielce, who wish to live there. The lowest synthetic index is mainly characteristic to the agricultural communes with underdeveloped services. Indirectly the synthetic index is influenced by position of a commune in relation to the towns and transport links. Very often in those communes the population structure (by sex and age) and the social structure (high level of unemployment) is disturbed.

It is important to indicate that the future development of living standards in the agricultural areas of the voivodeship will depend on the strong performance of the local governments and its inhabitants.

Key words: *Standard of living, agricultural areas, technical infrastructure, social infrastructure*

WSTĘP

Warunki życia to ogólny stan zaspokojenia wszystkich potrzeb życia i działalności człowieka [Liszewski 2004]. Według S. Liszewskiego [2004] możemy wyróżnić dwie grupy mierników opisujących warunki życia: ilościowe (porównania statystyczne), określające poziom życia i jakościowe indywidualizowane trudne do mierzenia.

W badaniach warunków życia uwzględniamy czynniki: egzogeniczne i endogeniczne. Pierwsza grupa czynników wynika z położenia obszaru badawczego, jego historii, a także decyzji politycznych podejmowanych na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Z kolei uwarunkowania wewnętrzne to między innymi: warunki mieszkaniowe, infrastruktura komunalna, społeczna, zagadnienia związane z problemami ludnościowymi, gospodarczymi i kulturowymi.

Celem opracowania jest ocena warunków życia na obszarach wiejskich województwa świętokrzyskiego. Warunki życia zostały opracowane z uwzględnieniem wybranych cech opisujących: zagadnienia ludnościowe, infrastrukturę mieszkaniową, infrastrukturę komunalną oraz społeczną. Obszar badany położony jest w południowo-wschodniej części Polski, wchodzi w skład podprovincji Wyżyny Małopolskiej, obejmującej trzy makroregiony: Wyżynę Kielecko-Sandomierską z Górami Świętokrzyskimi, Niecek Nidziańską i Wyżynę Przedborską. Powierzchnia województwa obejmuje 11 708 km². Zaludnienie w 2004 roku wynosiło 1 288 693 osób, co stanowiło 3,4% ogółu ludności Polski. Pod względem administracyjnym województwo podzielone jest na 102 gminy, 13 powiatów i 1 powiat grodzki (miasto Kielce – stolica województwa). Obszar województwa świętokrzyskiego cechuje się zróżnicowaniem środowiska przyrodniczego. Na badanym obszarze występują zróżnicowane formy terenu: równinne, faliste, pagórkowate i górskie. Pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej województwo świętokrzyskie można podzielić na trzy części: południową i południowo-wschodnią o stosunkowo korzystnych warunkach; północną i południowo-zachodnią posiadającą najmniej korzystne warunki oraz środkową o średnio korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa. Waloryzacja jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 69,3 pkt. [Wrońska 2004].

Okres transformacji uruchomił wiele zjawisk sprzyjających rozwojowi obszarów wiejskich, ale także uaktywnił negatywne procesy o charakterze społeczno-gospodarczym. W latach 90. odnotowywano w województwie świętokrzyskim spadek zaludnienia. Znacząco zmalała rola przyrostu naturalnego w kształtowaniu liczby ludności na obszarach wiejskich. Z kolei w drugiej połowie lat 90. rejestrowano wzrost napływu ludności na obszary wiejskie w pobliżu miast (głównie wokół stolicy województwa). Niepokojącym zjawiskiem jest proces starzenia się ludności, odnotowywany zwłaszcza w gminach położonych w północnej i południowej części województwa [Kiniorska, Wrońska 2004]. Negatywnym zjawiskiem demograficznym towarzyszą również problemy gospodarcze wynikające ze zbyt monofunkcyjnego charakteru obszarów wiejskich. Współcześnie w badaniach obszarów wiejskich zwraca się uwagę na rozwój wielofunkcyjny. Pojęcie to utożsamiane jest z rozwojem lokalnym, przedsiębiorczością, planowaniem strategicznym, dywersyfikacją rolnic-

twą, rozwojem infrastruktury, poprawą zasobów demograficznych. Według J. Salomona [2005] wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich jest sposobem rozwiązywania problemów polskiego rolnictwa, które nie ulegnie zasadniczym przeobrażeniom bez zmian w jego bezpośrednim otoczeniu. Zmiany w otoczeniu polegać będą właśnie na rozwoju pozarolniczej działalności na wsi. Istotnym elementem w rozwoju obszarów wiejskich jest poziom zagospodarowania, w tym między innymi w elementy infrastruktury mieszkaniowej, technicznej i społecznej. Są to czynniki wspomagające rozwój wielofunkcyjny. Przed władzami lokalnymi staje więc konieczność racjonalnego działania w kierunku równomiernego rozwoju poszczególnych działów infrastruktury technicznej, ze wskazaniem obszarów o szczególnych preferencjach lub zagrożeniach. Należy zwrócić uwagę, że infrastruktura warunkuje rozwój społeczno-gospodarczy określonego terenu, wpływa na jego kształt przestrzenny i ściśle wiąże się z szeroko rozumianą ochroną środowiska naturalnego [Kuriata 2003].

METODA BADAŃ

W badaniach warunków życia na obszarach wiejskich województwa świętokrzyskiego uwzględniono cechy prezentujące zagadnienia demograficzne, warunki mieszkaniowe oraz wyposażenie w elementy infrastruktury technicznej i społecznej:

- gęstość zaludnienia 2004 r.,
- współczynnik obciążenia ekonomicznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym w 2004 r.,
- długość sieci wodociągowej w km w 2004 r.,
- długość sieci kanalizacyjnej w km w 2004 r.,
- zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m³,
- przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w 2004 r.,
- przeciętna liczba osób przypadająca na 1 izbę w 2004 r.,
- przeciętna liczba izb w mieszkaniu w 2004 r.,
- liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną w 2004 r.

W opracowaniu wykorzystano procedurę Z. Ziolo, tzw. miernik syntetyczny. Założenia wskaźnika syntetycznego polegają na tym, iż w swojej konstrukcji odwołuje się on do rzeczywistych wielkości cech [Runge 2006]. Konstrukcja miernika obejmuje trzy etapy:

- przyjęcie określonych cech wyjściowych,
- obliczenie wielkości wskaźnika syntetycznego dla każdego obiektu,
- określenie struktury miernika syntetycznego.

– Po doborze cech dokonuje się obliczenia mierników znormalizowanych według wzoru:

$$x'_{kj} = \frac{x_{kj}}{\sum_{j=1}^m x_{ij}} \cdot 100,$$

gdzie:

- x'_{kj} – znormalizowany j -ty miernik empiryczny k -tej formy koncentracji,
- x_{kj} – empiryczna wielkość j -tego miernika k -tej formy koncentracji
- $\sum_{j=1}^m x_{ij}$ – ogólna wielkość j -tego miernika

Następnie oblicza się wielkość miernika syntetycznego, opierając się na formule:

$$x''_{kj} = \frac{\sum_{j=1}^m x'_{kj}}{m}$$

Ostatni etap obejmuje wyliczenie procentowego udziału poszczególnych mierników znormalizowanych w sumarycznej ich wielkości dla każdej jednostki przestrzennej lub obiektu według wzoru [Runge 2006]:

$$x'''_{kj} = \frac{x'_{kj}}{\sum_{j=1}^m x'_{kj}} \cdot 100$$

WYNIKI BADAŃ

Wartości obliczonego wskaźnika syntetycznego warunków życia dla obszarów wiejskich województwa świętokrzyskiego przedstawia tabela 1. Dla badanych gmin wskaźnik syntetyczny mieścił się w przedziale od 0,62 do 1,90. Wśród badanych gmin najwyższą wartość odnotowano w gminie Strawczyn, z kolei najniższą w gminie Nagłowice. Przeprowadzona analiza pozwoliła wyodrębnić pięć klas gmin o zróżnicowanych warunkach życia. W pierwszej klasie (o najniższych wielkościach miernika syntetycznego) znalazły się 23 gminy, charakteryzowany miernik syntetyczny mieścił się w przedziale od 0,62 do 0,88. Do drugiej klasy zakwalifikowało się 46 gmin, o mierniku syntetycznym w przedziale od 0,89 do 1,14. Trzecią klasę tworzyło 18 gmin, w których miernik syntetyczny przyjął wielkości od 1,15 do 1,40. Czwarta klasa skupiła 7 gmin o mierniku syntetycznym zawartym w przedziale od 1,41 do 1,63. Ostatnią piątą klasę (cechującą się najkorzystniejszymi warunkami życia) utworzyły jedynie dwie gminy.

Tabela 1. Struktura miernika syntetycznego dla wybranych cech w gminach województwa świętokrzyskiego w 2004 r.

Table 1. Structure of the synthetic index with selected features for communes (gminy) in swietokrzyskie voivodeship in 2004

Lp.	Gminy	Wielkość miernika syntetyczn.	Udział procentowy cechy w strukturze miernika syntetycznego									Suma
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Strawczyn	1,90	8,94	5,73	7,78	32,78	7,66	7,51	6,89	6,60	16,11	100,0
2	Jędrzejów	1,67	11,48	5,61	8,03	26,25	10,47	6,50	6,66	6,68	18,32	100,0
3	Końskie	1,63	13,44	5,66	15,72	27,26	12,14	6,19	6,53	6,66	6,40	100,0
4	Pawłów	1,63	10,03	7,47	13,12	32,42	6,41	8,85	8,80	7,09	5,82	100,0
5	Sitkówka Nowiny	1,62	13,86	5,58	4,07	28,56	22,50	6,95	7,26	6,76	4,46	100,0
6	Piekoszów	1,57	13,93	6,60	10,90	24,83	9,36	8,56	7,74	8,06	10,02	100,0
7	Morawica	1,55	9,00	6,58	13,41	31,97	8,37	8,35	7,52	8,20	6,61	100,0
8	Busko-Zdrój	1,54	13,47	6,21	17,94	18,50	14,26	6,92	6,59	7,79	8,31	100,0
9	Stopnica	1,41	6,69	8,51	9,86	22,46	10,10	8,30	7,89	8,57	17,60	100,0
10	Opatów	1,40	11,97	7,51	11,99	8,45	8,92	7,26	7,94	7,51	28,44	100,0
11	Połaniec	1,40	17,07	6,09	9,11	18,35	11,67	8,05	7,20	9,08	13,38	100,0
12	Brody	1,35	7,45	8,18	10,02	34,69	8,18	8,34	8,84	8,00	6,29	100,0
13	Bieliny	1,33	12,62	8,28	6,63	11,99	5,75	11,57	10,20	9,79	23,17	100,0
14	Staszów	1,33	13,32	7,31	16,22	16,42	11,37	8,11	8,00	8,74	10,50	100,0
15	Samborzec	1,32	12,05	8,48	12,15	9,56	8,70	9,50	8,25	9,93	21,38	100,0
16	Daleszyce	1,28	7,75	8,25	14,31	19,15	10,61	9,50	9,73	8,78	11,94	100,0
17	Bogoria	1,26	7,87	10,21	13,06	21,62	8,30	9,89	9,88	9,09	10,06	100,0
18	Włoszczowa	1,24	9,76	8,20	12,14	25,13	11,04	8,57	8,74	9,05	7,38	100,0
19	Miedziana Góra	1,23	16,95	7,63	8,90	14,34	10,71	9,78	8,65	10,48	12,56	100,0
20	Zagnańsk	1,21	12,75	8,43	11,84	18,82	11,83	9,28	8,99	9,81	8,24	100,0
21	Pacanów	1,19	8,05	10,63	18,03	4,85	9,57	9,14	9,34	9,38	21,02	100,0
22	Chmielnik	1,19	10,17	9,23	13,75	24,68	9,06	9,21	9,86	8,98	5,06	100,0
23	Suchedniów	1,17	18,78	8,84	8,87	14,01	13,43	8,28	8,73	9,24	9,82	100,0
24	Małogoszcz	1,15	10,58	8,89	8,86	21,74	11,30	10,30	10,49	9,79	8,05	100,0
25	Kazimierza Wielka	1,15	15,70	9,26	11,30	15,56	6,90	9,88	9,20	10,68	11,51	100,0
26	Bodzechów	1,15	14,31	9,42	16,71	0,12	12,60	9,28	9,00	10,28	18,28	100,0
27	Koprzywnica	1,15	13,48	10,34	6,44	21,22	6,22	11,30	9,72	11,56	9,72	100,0
28	Chęciny	1,14	15,32	8,55	12,91	7,61	10,68	10,68	10,04	10,70	13,52	100,0
29	Łopuszno	1,13	6,78	10,22	12,01	13,35	10,81	12,09	11,70	10,51	12,51	100,0
30	Pinczów	1,13	13,94	9,18	10,17	12,15	19,11	9,59	9,41	10,27	6,17	100,0
31	Wąchock	1,13	11,42	9,77	7,03	30,98	8,96	8,45	9,07	9,42	4,91	100,0

cd. tabeli 1.

Lp.	Gminy	Wielkość miernika syntetyczn.	Udział procentowy cechy w strukturze miernika syntetycznego									Suma
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	
32	Górno	1,12	20,59	9,25	11,00	2,30	12,03	12,91	11,31	11,66	8,95	100,0
33	Stąporków	1,12	10,67	9,23	12,70	5,52	8,77	8,55	9,23	9,46	25,87	100,0
34	Nowy Korczyn	1,11	8,37	12,87	13,55		11,52	10,72	10,14	12,28	20,55	100,0
35	Łągów	1,10	8,48	11,41	11,74	20,16	5,68	10,98	12,16	9,40	9,99	100,0
36	Wiślica	1,09	8,96	12,54	9,92		14,42	11,76	10,55	13,12	18,73	100,0
37	Tarłów	1,09	4,81	12,51	9,97	16,28	11,11	9,08	10,56	8,99	16,69	100,0
38	Bodzentyn	1,08	10,14	10,68	12,50	14,72	9,43	11,68	11,87	10,45	8,52	100,0
39	Łoniów	1,08	13,42	11,82	16,47		11,47	14,47	12,40	13,85	6,11	100,0
40	Osiek	1,08	8,59	10,79	13,22	11,52	9,46	12,18	11,35	11,39	11,50	100,0
41	Mniów	1,07	13,73	10,30	12,40	7,94	12,36	11,72	12,21	10,28	9,06	100,0
42	Wilczyce	1,06	8,60	12,41	12,03		16,04	12,73	13,46	11,51	13,21	100,0
43	Radoszyce	1,04	8,91	10,73	12,80	11,82	8,26	11,30	12,64	9,75	13,79	100,0
44	Maslów	1,03	16,00	9,58	6,56	4,33	12,01	13,06	11,56	12,53	14,37	100,0
45	Ożarów	1,03	9,14	9,24	18,89	9,04	14,25	9,80	10,91	9,94	8,80	100,0
46	Łubnice	1,03	8,68	14,74	14,48		16,28	12,80	11,89	13,54	7,59	100,0
47	Obrazów	1,02	15,56	12,35	13,81		9,52	14,18	13,01	13,75	7,82	100,0
48	Iwańska	1,00	10,17	12,31	10,52	13,14	7,50	11,79	13,29	10,12	11,17	100,0
49	Skarżysko Kościelne	1,00	17,46	11,30	5,77	2,08	10,65	10,96	10,71	11,71	19,36	100,0
50	Skalbmierz	0,99	12,32	12,02	15,71	7,84	11,04	12,51	11,69	12,45	4,43	100,0
51	Dwikozy	0,99	16,40	11,00	15,70	0,28	15,56	11,80	11,54	11,88	5,83	100,0
52	Zawichost	0,98	9,14	12,53	11,41	0,71	18,70	10,34	11,44	10,49	15,24	100,0
53	Nowa Słupia	0,97	17,49	12,06	7,43	7,12	8,50	12,52	12,96	11,41	10,51	100,0
54	Ćmielów	0,97	11,62	13,52	13,76		11,02	11,23	12,45	11,98	14,42	100,0
55	Solec Zdrój	0,96	9,25	12,74	11,43	4,15	10,44	11,69	10,85	12,90	16,54	100,0
56	Kunów	0,96	13,72	11,63	13,05	7,82	13,68	11,40	12,11	11,18	5,40	100,0
57	Waśniów	0,96	10,01	11,85	15,78	2,25	13,26	13,51	14,57	11,06	7,70	100,0
58	Oleśnica	0,96	11,68	12,82	5,95	11,29	8,55	12,25	11,04	13,16	13,24	100,0
59	Szydłów	0,96	7,21	12,90	8,36	2,33	17,89	11,54	12,45	11,11	16,23	100,0
60	Pierzchnica	0,95	7,23	13,11	10,91	6,94	11,55	11,25	12,08	11,18	15,73	100,0
61	Kluczew- sko	0,94	6,07	13,49	8,24	17,51	8,77	12,48	13,09	11,68	8,68	100,0
62	Imielno	0,92	8,39	15,21	9,05		21,84	12,85	13,40	13,38	5,88	100,0
63	Łączna	0,92	13,89	12,20	6,81	0,53	11,52	12,26	13,12	11,69	17,99	100,0
64	Mirzec	0,92	12,35	12,48	11,56	0,30	14,05	14,91	14,02	13,17	7,16	100,0
65	Smyków	0,91	10,99	14,31	8,20		9,34	14,18	15,75	12,87	14,35	100,0
66	Lipnik	0,91	11,70	13,74	14,02	5,44	13,32	13,29	14,49	11,48	2,52	100,0
67	Złota	0,90	10,03	12,85	9,73	6,53	17,35	12,39	11,00	14,37	5,76	100,0
68	Klimontów	0,90	14,62	13,49	4,36	15,06	4,02	14,12	13,77	13,00	7,57	100,0
69	Krasocin	0,90	9,32	12,60	14,93	2,63	13,31	13,50	13,36	12,84	7,52	100,0

cd. tabeli 1.

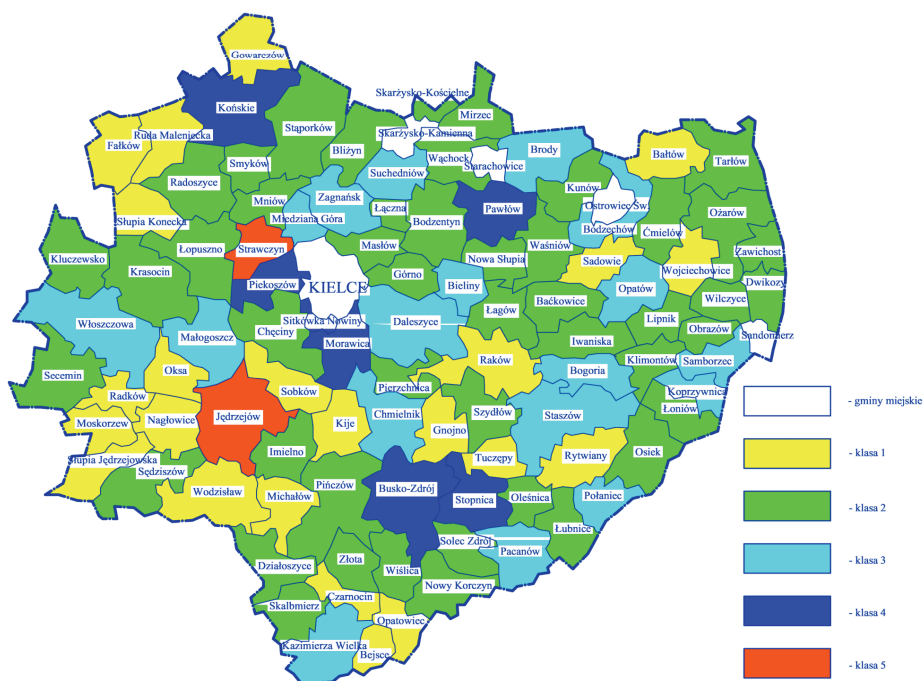
Lp.	Gminy	Wielkość miernika syntetyczn.	Udział procentowy cechy w strukturze miernika syntetycznego									Suma
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	
70	Sędziszów	0,89	15,40	11,15	12,68	3,93	12,00	11,31	11,85	12,31	9,37	100,0
71	Baćkowice	0,89	9,13	13,74	13,21	5,19	11,77	13,91	14,59	12,37	6,09	100,0
72	Działoszyce	0,89	9,06	14,00	14,29	0,78	8,56	10,22	10,46	12,48	20,15	100,0
73	Bliżyn	0,89	10,27	12,01	13,22	0,94	11,50	12,01	12,08	12,72	15,26	100,0
74	Secemin	0,89	6,06	15,59	10,44		6,31	13,09	14,24	13,24	21,04	100,0
75	Gowarczów	0,88	9,34	14,02	10,52		13,68	13,95	14,66	13,90	9,93	100,0
76	Wojciechowice	0,88	8,98	12,83	19,23	2,20	14,36	12,05	13,46	11,53	5,37	100,0
77	Gnojno	0,87	8,64	14,22	9,07	2,89	20,99	13,31	13,58	12,99	4,32	100,0
78	Słupia Konecka	0,87	6,59	16,60	11,22		14,42	15,69	15,74	14,81	4,93	100,0
79	Tuczępy	0,86	8,16	13,91	7,64	5,49	16,74	14,92	12,46	15,91	4,76	100,0
80	Bejsce	0,86	14,77	16,65	8,89		7,15	15,67	13,63	17,25	5,99	100,0
81	Czarnocin	0,85	10,73	15,26	12,93	0,25	14,38	13,92	12,78	14,55	5,21	100,0
82	Oksa	0,83	11,20	16,09	4,15		11,71	15,36	16,00	14,93	10,55	100,0
83	Rytwiany	0,83	9,25	14,53	12,39	1,01	11,21	14,88	14,25	14,41	8,07	100,0
84	Wodzisław	0,82	7,84	15,20	12,68	7,37	12,14	11,80	12,30	13,37	7,30	100,0
85	Sadowie	0,82	10,85	15,95	11,09		10,26	14,97	15,56	15,13	6,18	100,0
86	Sobków	0,79	10,75	13,46	10,70	0,09	13,05	14,62	13,05	16,14	8,14	100,0
87	Ruda Małeniecka	0,77	6,82	18,35	11,29		14,84	12,25	14,47	14,17	7,81	100,0
88	Fałków	0,75	7,16	15,49	11,07	0,46	13,15	13,78	14,09	14,86	9,94	100,0
89	Bałtów	0,74	8,83	19,38	4,68		5,97	17,13	17,98	16,46	9,58	100,0
90	Michałów	0,74	10,05	20,06	4,10		3,26	16,61	16,98	17,17	11,78	100,0
91	Raków	0,73	6,15	17,54	9,63	9,43	6,91	13,22	14,35	14,45	8,32	100,0
92	Słupia Jędrzejowska	0,72	8,93	17,33	0,08	7,14	0,81	14,82	15,79	14,94	20,15	100,0
93	Opatowiec	0,72	11,21	15,95	8,34	0,96	11,04	14,24	13,12	17,16	7,97	100,0
94	Radków	0,69	6,69	18,25	15,88	1,91	12,70	12,71	14,02	14,83	3,03	100,0
95	Kije	0,67	10,44	18,76	6,07	0,31	10,56	14,83	15,55	16,28	7,19	100,0
96	Moskorzew	0,65	12,37	22,95	2,74		1,66	19,01	20,88	20,40		100,0
97	Nagłowice	0,62	11,14	19,94	2,18	5,40	3,87	16,79	19,03	16,24	5,40	100,0

Obliczony wskaźnik syntetyczny wskazuje na duże zróżnicowanie warunków życia na obszarach wiejskich województwa świętokrzyskiego. Otrzymano hierarchię ośrodków gminnych badanego obszaru. Zdecydowanie na czele uplasowały się gminy: Strawczyn, Jędrzejów, Końskie. Korzystne warunki życia w aspekcie badanych cech mają również gminy położone w bliskim sąsiedztwie Kielc: Piekoszów, Morawica, Sitkówka Nowiny. Wskazując na elementy wpływające na wielkości miernika syntetycznego zauważa się określone zależności.

W tworzeniu miernika syntetycznego decydujące znaczenie ma cecha czwarta (długość sieci wodociągowej w km), istotną rolę odgrywa także cecha pierwsza (gęstość zaludnienia). Pozostałe elementy cechują się wyrównanym znaczeniem. Najkorzystniejszą sytuacją w zakresie zagospodarowania infrastrukturalnego przedstawia się w gminie Sitkówka Nowiny. Jest to obszar o charakterze przemysłowym z dobrze rozwiniętymi funkcjami mieszkaniowymi. Najniższą pozycję w hierarchii zajmują gminy wiejskie, takie jak: Nagłowice, Moskorzew, Kije, Radków, Słupia Jędrzejowska, Raków, Michałów, Fałków. Są to gminy typowo rolnicze, ze słabo rozwiniętymi funkcjami usługowymi. Pośredni wpływ może mieć również położenie peryferyjne, poza głównymi, znaczącymi szlakami komunikacyjnymi. Na obszarach wiejskich o najniższym poziomie miernika syntetycznego odnotowuje się wyraźne niedoinwestowanie w zakresie infrastruktury technicznej. Z kolei na wielkość miernika syntetycznego mają wpływ cechy: siódma (liczba osób na jedno mieszkanie) i ósma (liczba osób na jedną izbę), a także cecha druga (współczynnik obciążenia ekonomicznego).

Analiza rozkładu syntetycznego wskaźnika warunków życia wskazała na pewne zależności, wynikające przede wszystkim z lokalizacji badanych gmin w przestrzeni (rys. 1). Gminy położone w bliskim sąsiedztwie miast (stolica

Rysunek 1. Zróżnicowanie miernika syntetycznego dla gmin województwa świętokrzyskiego w 2004 roku
Figure 1. Profile of the synthetic index for communes (gminy) in świętokrzyskie voivodeship (województwo świętokrzyskie) in 2004

województwa) i będące siedzibami powiatów cechują się korzystniejszymi warunkami życia. Duże znaczenie odgrywa także charakter funkcjonalny badanych obszarów wiejskich. Najwyższe wielkości miernika syntetycznego odnotowano w gminach o funkcjach przemysłowych lub przemysłowo-usługowych, np. Połaniec, Końskie. Ośrodki zlokalizowane w pobliżu głównych szlaków komunikacyjnych cechują się korzystniejszymi parametrami demograficznymi i są lepiej przystosowane do narastających wyzwań gospodarczych. Na obszarach tych odnotowuje się niższą stopę bezrobocia, większą aktywność gospodarczą. Sytuacja wielu gmin zwłaszcza tych położonych peryferyjnie, tzn. w znacznej odległości od ośrodków powiatowych lub ważniejszych szlaków komunikacyjnych jest trudna. Szczególnie niekorzystna jest sytuacja gmin typowo rolniczych lub położonych w sąsiedztwie miast o niekorzystnych uwarunkowaniach ekonomicznych wynikających z restrukturyzacji gospodarki.

PODSUMOWANIE

Uzyskane wyniki wskazują na zróżnicowanie warunków życia ludności zamieszkującej obszary wiejskie województwa świętokrzyskiego. Widoczna jest zależność warunków życia w poszczególnych gminach od ich położenia w przestrzeni. Gminy położone w pobliżu miast powiatowych lub cechujące się rozwojem funkcji pozarolniczych charakteryzują się korzystniejszymi parametrami. Najgorzej przedstawia się sytuacja terenów położonych peryferyjnie (na granicy powiatu lub województwa, zwłaszcza w części północno-zachodniej i północno-wschodniej). Należy zauważyć, iż w badaniach bardzo istotny jest dobór odpowiednich cech. Czytelnik może odnosić wrażenie, iż liczba analizowanych elementów jest niewystarczająca. Zredukowana została z przyczyn obiektywnych. Jednak już wstępna charakterystyka (przy doborze tylko kilku elementów) wskazała na zróżnicowanie warunków życia. Wynika z tego, iż badania w tym zakresie powinny być kontynuowane i rozszerzane.

BIBLIOGRAFIA

- Kiniorska I., Wrońska J. *Uwarunkowania społeczno-ekonomiczne województwa świętokrzyskiego* [w:] S. Ciok, D. Ilnicki (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych*. Regionalny wymiar integracji europejskiej, VIII/1, 2004, s. 209–219.
- Kuriata Z. *Stan infrastruktury technicznej a rozwój zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich* [w:] J. Gruszczyński (red.), *Inżynieria Rolnicza*. Wyd. Polskie Towarzystwo Inżynierii Rolniczej, t. 1, 2003, s. 321–331.
- Liszewski S. *Rola i zadanie geografii w badaniach zróżnicowania przestrzennego warunków życia mieszkańców miast. Założenia teoretyczne i program badań* [w:] I. Jażdżewska (red.), *Zróżnicowanie warunków życia ludności w mieście*. Konwersatorium Wiedzy o Mieście, XVII, 2004, s. 7–17.

- Runge J. *Metody badań w geografii społeczno-ekonomicznej – elementy metodologii, wybrane narzędzia badawcze*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2006.
- Salomon J. *Zróżnicowanie rozwoju wielofunkcyjnego obszarów wiejskich województwa świętokrzyskiego*. Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich, Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi, nr 1, 2005, s. 95–105.
- Wrońska J. *Kierunki rolniczego użytkowania ziemi w województwie świętokrzyskim na progu XXI wieku [w:] Wybrane problemy rozwoju regionalnego*. Prace Instytutu Geografii Akademii Świętokrzyskiej, nr 11, 2004, s. 39–50.

Dr Iwona Kiniorska
Akademia Świętokrzyska w Kielcach
Instytut Geografii
Zakład Geografii Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
ul. Świętokrzyska 15
25-406 Kielce

Recenzent: *Prof. dr hab. Władysława Stola*